

“La democràcia no va arribar del cel, no va arribar perquè al senyor Joan Carles I li passés pel cap”

ENTREVISTA A

Ramon Arnabat, professor de la URV i expert en memòria democràtica

Tortosa David Benito

El passat 16 de novembre es va commemorar la fi de la Batalla de l'Ebre, un dels episodis més devastadors i decisius de la Guerra Civil. Més de vuit dècades després, la societat catalana i espanyola encara arrossega les conseqüències d'aquell conflicte i del llarg silenci imposat per la dictadura. Ramon Arnabat Mata és professor de la Universitat Rovira i Virgili i expert en memòria democràtica, i en esta entrevista aborda com s'està treballant en la recuperació d'esta memòria al nostre país i com l'auge dels discursos de l'extrema dreta, sobretot entre el jovent, posa en risc els valors democràtics.

Com valora l'abordatge de la memòria democràtica que s'està fent?

Ens hi hem posat tard en l'àmbit institucional. La primera llei de memòria històrica, que és com es deia abans, és del 2007 a l'Estat. A Catalunya també és al voltant d'aquesta data. En l'àmbit estatal ja s'ha refet amb la llei de 2022, que ha actualitzat i millorat i ja es diu llei de memòria democràtica. I a Catalunya encara estem replantejant-nos la llei per adaptar-la als nous temps. És a dir, en aquest segle XXI, s'ha fet faena, però és evident que ens hi hem posat molt tard.

Ho fem igual que altres estats d'Europa?

Ho estem fent diferent perquè també els contextos en què s'apliquen aquestes lleis de memòria són molt diferents. A Alemanya o, en el cas d'Itàlia, el feixisme és derrotat mitjançant una guerra. I, per tant, hi ha una victòria aliada que també implica la imposició d'unes determinades polítiques de memòria. En el cas de la guerra espanyola, qui guanya la guerra són els franquistes i, durant 37 anys, implementen un règim dictatorial. En conseqüència, quan la memòria democràtica pot actuar, ja era una mica tard. En aquests països, el fei-

xisme va ser enderrocat i, en el cas de l'Estat espanyol, el franquisme va morir al lliit i això és diferent.

Se reobren o es tanquen ferides en parlar de memòria democràtica?

No, no es reobren ferides. És precisament el millor sistema per sanar les ferides. Si la tanquem sense curar-la, es gangrenarà aquella part del cos. Per tant, el que hem de fer abans de tancar-la és sanar-la. I això és el que no s'ha fet. I això és el que es vol fer amb les polítiques de memòria democràtica. El que ha continuat obrint ferides després de la Guerra Civil ha estat el franquisme, aquest país entre vencedors que mereixien premis i vençuts que mereixien el càstig. I això es va perpetuar durant gairebé 40 anys després de la Guerra Civil.

Com s'explica, en part, aquesta falta de pedagogia en noves generacions?

Jo crec que això es deu a un concepte fins a cert punt erroni, que era parlar de memòria històrica, com si se'n hagués esborrat la memòria. El que se'n va esborrar és la memòria

“El monument franquista s'ha d'enderrocar simbòlicament i recuperar el pont”

democràtica. El que teníem era la memòria del franquisme. I, per tant, els valors de la llibertat, de la democràcia, dels que van lluitar defensant el sistema legalment establert, és el que s'ha d'explicar i el que s'ha de dir a la gent. Aquí hi ha unes responsabilitats i el primer deure de la democràcia és depurar aquestes responsabilitats. No penalment, per què ja no hi som a temps, però sí políticament, històricament, és a dir, per què hi ha una guerra civil? Qui ajuda Franco? I això s'ha d'explicar i no s'ha fet prou bé, és evident.

Aquesta visió asèptica explica l'augment de l'extrema dreta?

Sí, és evident que hi ha un corrent a nivell mundial d'ascens d'aquests sectors que no són pròpiament feixistes, però són parafeixistes o d'extrema dreta. El problema és que segura-

“A Alemanya el feixisme va ser enderrocat, a Espanya el franquisme va morir al lliit”

ment no hem explicat prou bé què és el sistema democràtic, perquè la gent associa el sistema democràtic a baralles polítiques, a corrupció. I aquí el que cal és fer aquesta defensa del sistema democràtic i sobretot recordar que la democràcia és un sistema que necessita defensors. La democràcia no va arribar del cel, no va arribar perquè el senyor Joan Carles I li passés pel cap, sinó que va ser el resultat d'una lluita. Aquesta lluita ha de ser constant, si no la democràcia es perd, com ja hem vist en èpoques anteriors. Potser molts d'aquests joves no saben que el seu avi, el seu besavi, ja va patir la guerra civil o que va ser tancat en una presó, o es va haver d'exiliar a França. Hi ha molts nets i besnets que no ho saben això. Aquest és un element bàsic.

Com influeixen les xarxes en l'aug-

ment del feixisme?

És clar que estem davant d'un augment d'aquest tipus de discursos que es maneja molt bé en les xarxes socials perquè són molt visuals, de poc temps, idees clares, etc. i les xarxes són el lloc idoni per estendre's. I qui està més ficat amb les xarxes és la població jove i, per tant, és lògic que aquests missatges els hi arribin. I si els arriben aquests missatges i no tenen possibilitat de contrastar-ho amb el que els n'ha explicat l'escola, el que els n'ha explicat la família o les converses que han tingut amb altres amics, la veritat és la de les xarxes. I evidentment aquí hi ha un problema enorme, important i que, d'alguna manera, des del poder públic també s'haurien de posar les piles per poder ser actius en aquests aspectes de memòria democràtica a les xarxes. I cada vegada que es diu una bestiesa o que es diu una “tonteria” o que es diu una falsedat, hauríem de respondre i argumentar per què diem allò.

Quin paper hi juguen els vestigis físics del franquisme?

Si hi hagués hagut una ruptura, tots els noms dels carrers i totes les estàtues del dictador haurien anat a fora. Però com que no hi va haver ruptura, s'ha actuat molt lentament. Ara bé, jo penso que tampoc ens hem d'obsessionar enderrocant absolutament tot, perquè llavors també perdem una referència iconogràfica per poder explicar el que va significar el franquisme. És a dir, jo crec que les estàtues equestres de Franco s'han de treure, evidentment, perquè no corresponen al país, però potser en algun lloc deixar-ne alguna i explicar què va significar i que el nostre país va tenir 40 anys, quasi, de dictadura. Per tant, jo crec que aquí hem de ser enginyosos, si bé a parer meu no hi ha d'haver cap nom de carrer que homenatgi una persona que ha estat un feixista, un dictador, etc.

Per tant, què s'hauria de fer amb el monument franquista de Tortosa?

Jo penso que el que s'ha de fer és reaprofitar-lo. Reaprofitar-lo què vol dir? Vol dir enderrocar-lo simbòlicament i utilitzar-lo per recuperar el pont que hi havia abans. Cal enderrocar-lo, perquè penso que, malgrat tots els discursos que s'han fet, és un clar símbol del franquisme, un determinat discurs del franquisme. Per tant, enderrocar-lo simbòlicament, però potser es poden aprofitar els ferros i la infraestructura, per a reconstruir un pont que abans hi havia i que ara no existeix, i explicar, evidentment, que hi havia un monument. ■